

УДК 130.2(347.211)+340.12(316.32)

О. В. Стовпець

кандидат філософських наук,

слухач докторантури на кафедрі філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності  
Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського**СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ  
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: УКРАЇНСЬКІ ТА СВІТОВІ РЕАЛІЇ**

**Актуальність** досліджуваної тематики визначається поступовими якісними змінами в сучасній структурі світової соціально-економічної системи. В Україні також, навіть незважаючи на нинішній період нестабільності в умовах реальних зовнішніх загроз і гострих гуманітарних проблем, все ж проявляються глобальні тенденції, серед яких зміщення акцентів від індустріальної економіки в бік інформаційної.

У соціально-економічній площині таке зрушення можна простежити, проаналізувавши вітчизняний ринок праці за критерієм попиту на тих чи інших спеціалістів і особливо за критерієм рівня оплати праці. Так, середньостатистичний інженер, задіяний у «класичній» індустріальній сфері, отримує за свою працю істотно меншу винагороду, ніж інженер, який працює в сфері інформаційних технологій (основою існування котрої є виробництво та споживання інформаційних благ). Іншими словами, розвивається процес інноваційного розподілу праці, коли наука та інформаційна технологія стають не стільки новими, скільки універсальними засобами виробництва. Трансформація господарчої системи сприяє розвитку нових механізмів суспільної взаємодії та виникненню новітніх соціально-економічних інститутів (таких, як інтелектуальна власність), що, зрештою, неминуче впливає на образ життя, психологію та суспільну свідомість, на правову систему та культуру в цілому.

Проблематичність соціально-філософського дослідження інституту інтелектуальної власності підсилюється тим, що подібні пошуки вимагають звернення одразу до декількох суміжних областей. Зокрема, необхідно брати до уваги дослідження інституту власності як правової та соціально-філософської категорії, сфер інтелектуальної діяльності та створення інтелектуального продукту, тенденції інформатизації глобальної соціально-економічної системи, а також питань трансформації традиційної робочої сили та подальшого розвитку людського капіталу.

**Метою статті** є дослідження сутності сучасної концепції інтелектуальної власності в соціально-філософському ракурсі, а також системне предствалення суперечностей у відносинах інтелектуальної власності (як рушійної сили в розвитку цих відносин) і вивчення впливу глобальних факторів на динаміку розвитку інституту інтелектуальної власності.

Основа методології дослідження обраної проблематики складають системний підхід, а також компаративний, діалектичний і структурно-функціональний методи. Зокрема, теоретико-методологічну базу нашого дослідження становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних спеціалістів з теорії та філософії інтелектуальної власності, з проблем права інтелектуальної власності та управління ефективністю розвитку інноваційної сфери.

**Аналіз останніх наукових досліджень** з окресленої проблематики свідчить про те, що ступінь розробленості власне філософсько-правових аспектів сучасної концепції інтелектуальної власності не можна вважати достатнім, хоча окремі проблеми філософії права інтелектуальної власності висвітлені в роботах таких науковців, як В. Базилевич, Дж. Бойл, О. Бутнік-Сіверський, В. Іноземцев, О. Підопригора, О. Святоцький, В. Потехіна та ін. Теоретичне осмислення інтелектуальної власності як економічної категорії має місце в роботах таких авторів, як О. Амеліна, Н. Бойко, М. Васюнін, Н. Колесов, В. Черковець, і деяких ін.

Однак проблема концептуалізації інтелектуальної власності в соціально-філософському ракурсі в роботах згаданих авторів спеціально не розглядалася. Отже, феномен інтелектуальної власності та її концепція, відіграючи значну роль у динаміці розвитку сучасного суспільства, потребують більш детального аналізу і тому мають стати в цій статті предметом *соціально-філософської рефлексії*.

Водночас право як таке (зокрема, право інтелектуальної власності) має прикладне значення щодо соціально-економічних процесів, оскільки обслуговує останні та надає учасникам правовідносин передбачені законодавством інструменти для охорони та захисту суб'єктивних інтересів. Тому, усвідомлюючи зв'язок і підпорядкованість юриспруденції економіці, у дослідженні сучасної концепції інтелектуальної власності ми не маємо змоги абстрагуватися від панівного соціально-економічного змісту інформації та інтелектуальної продукції.

У процесі ускладнення та диференціації засобів виробництва як самостійного елемента виокремлюються інформаційні засоби (пакети прикладних програм, бази даних тощо). Процес повсякденного впровадження інновацій значно ускладнює й сам інститут інтелектуальної власності, раніше відомий індустріальному суспільству в спрощеній формі.

Основними об'єктами інтелектуальної власності, як і раніше, є знання та інформація, а також матеріальні результати всіх видів творчості. Однак у процесі розвитку суспільства в технологічному та гуманітарному аспектах названі об'єкти набувають різноманітних організаційно-правових форм, котрі і міжнародне законодавство, і національні правові системи зводять до окремих універсальних категорій. Так, Цивільний кодекс України [1] і Закони України «Про авторське право і суміжні права» [2], «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [3], «Про охорону прав на промислові зразки» [4], «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [5], «Про охорону прав на сорти рослин» [6], «Про інформацію» [7], «Про наукову і науково-технічну діяльність» [8] тощо вводять у вітчизняну юридичну термінологію окремі види об'єктів інтелектуальної власності.

Водночас відповідні поняття існують і в міжнародному законодавстві про інтелектуальну власність: у Всесвітній конвенції про авторське право [9], Бернській конвенції про охорону літературних і художніх творів [10], Женевській конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення [11], Паризькій конвенції про охорону промислової власності [12], Угоді про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності [13] тощо. *Юридичний зміст* і статус таких понять, як твори, винаходи, виконання, товарні знаки, селекційні досягнення, та інших об'єктів у міжнародному законодавстві про інтелектуальну власність, природно, корелюють зі статусом, встановленим вітчизняним законодавством для аналогічних об'єктів. Як відомо, національні норми щодо інтелектуальної власності були сформульовані на основі міжнародних стандартів у цій галузі. Однак *аксіологічні аспекти* інтелектуальної власності, на відміну від формально-правових, не є ідентичними в Україні та інших країнах світу.

Показовим у цьому сенсі можна вважати ставлення до предметів сучасного мистецтва, наприклад, в США. У Музеї сучасного мистецтва Нью-Йорка (МоМА) представ-

лені експозиції визнаних класиків імпресіонізму, постімпресіонізму та інших авангардних напрямів – П. Гогена, В. ван Гога, К. Моне, П. Сезанна, А. Матісса тощо. Жодному відвідувачу не забороняється фотографувати їхні картини. Водночас у цьому ж музеї експонуються малюнки та інші твори другої половини ХХ століття, вигляд і зміст яких інколи викликає відверте незрозуміння: що мав на увазі автор, яка взагалі художня цінність цього «твору» і чому подібна вульгарність (а інколи й відверта непристойність, до того ж виконана невміло, без жодного натяку на мистецьку техніку) прирівнюється до полотен К. Моне, О. Ренуара, С. Далі та інших митців? Між тим, такі сумнівні твори в зазначеному музеї знаходяться під особливою охороною, концентрація співробітників музею в зоні їхньої експозиції значно вища, ніж в залах із визнаними шедеврами, а фотографування цих незрозумілих творів – під суворою заборобою. Іншими словами, ставлення до сучасного мистецтва (незалежно від його соціальної, художньої або культурної цінності) в Україні не можна назвати тотожним із наведеним вище прикладом, і це не є ані негативною, ані позитивною характеристикою. Це лише демонструє відмінність менталітетів і є наслідком різноманітності культур, що також позначається й на ставленні до інтелектуальної власності.

Знання та інформація є не тільки факторами виробництва, але й неречовими результатами функціонування інтелектуальної робочої сили, що дозволяє спроеціювати на об'єкти інтелектуальної власності деякі характеристики людського капіталу, зокрема інтелект як засіб виробництва. Саме «інтелект» названий складником, котрий доповнює раніше заявлені в Концепції гуманітарного розвитку України «соціальні інститути», «інвестиції», «інфраструктуру» та «інновації» [14].

Втілення об'єктів інтелектуальної власності в продуктах матеріального виробництва, а також у професійному, науковому, духовному й культурному потенціалі суспільства визначає ступінь адаптованості національної соціально-економічної системи до глобальних ринкових умов і сприяє виведенню її, у кінцевому рахунку, на нову якісну ступень. Трансформація відносин інтелектуальної власності в державі чинить вплив на приватноправову сферу в цілому, наповнюючи її новим соціально-економічним змістом. Відбувається і процес зворотного впливу права на економіку, суспільну ідеологію та рівень життя через трансформації чинної концепції інтелектуальної власності. Тобто, з філософсько-правового погляду, інститут інтелектуальної власності здатен бути інструментом соціальних змін і підвищення рівня життя, однак лише за умов втіленості в національній продукції та структурі ВВП результатів інтелектуальної праці населення (інновацій, винаходів, ноу-хау тощо).

Інтелектуальна власність не випадково знаходиться у фокусі досліджень зарубіжних економістів, таких як Ф. Махлуп, що розглядав проблеми інтелектуального виробництва та обігу інформаційних продуктів, а також С. Еліас і Дж. Стігліц, які досліджують інтелектуальну власність із погляду концепції «прав власності» в руслі інституціональної теорії.

Соціальні філософи також працюють над теоретичним осмисленням проблеми інтелектуальної власності. Так, П. Дракер, досліджуючи постіндустріальні тенденції у світовій економіці, формулює тези, надзвичайно важливі для розуміння сутності сучасної концепції інтелектуальної власності. Зокрема, він констатує, що якісна трансформація цивілізованих суспільств відбувається під впливом радикальних змін у самій концепції знання. І на Заході, і на Сході знання завжди співвідносилося зі сферою *буття*, існування, тобто мало екзистенціальні, філософсько-онтологічні конотації. І раптом – майже миттєво – знання стали розглядати як сферу *дій*. Воно перетворилося на реальний вид ресурсів, на одну зі споживацьких послуг. В усі часи знання було приватним товаром. Тепер майже одразу воно стало товаром загальносуспільним [15].

З останнім твердженням П. Дракера про суспільний характер знань можна дискутувати. Все залежить від того, у якому контексті вживати цей термін. Безсумнівно, знання стандартизовані, усереднені (наприклад, ті, що складають зміст навчальних, робочих програм середніх і вищих закладів освіти) є загальносуспільним товаром. Або сама держава, або ж приватні особи оплачують процеси передачі таких знань суспільству в різних формах: шляхом фінансування загальнодержавних освітніх програм і підтримки функціонування системи навчальних закладів різних рівнів з бюджету, шляхом самофінансування (надання освітніх послуг на контрактній, договірній основі) тощо. Водночас залежно від класу та рівня навчального закладу стандартні знання повинні зазнавати постійної модернізації. Нова інформація, впроваджувана в освітні програми, найчастіше і є об'єктом інтелектуальної власності або безпосередньо авторів з науково-педагогічного складу, або авторів із навчальних закладів, науково-дослідних установ (на спільних правах). У решті випадків знання, як і раніше, залишаються *приватним* товаром, що лежить у сфері виключних, монополістичних інтересів корпорацій.

Оскільки цінність зазначеного товару значно підвищилася за останні десятиліття та продовжує зростати в інформаційному суспільстві, корпорації та інші подібні структури докладають колосальних зусиль щодо збереження монополії на користування певними знаннями та подальшої приватизації комерційно цінної інформації. Головним їхнім інструментарієм в обмеженні суспільного доступу до нових знань на сьогодні є інститут «копірайту» і патентне законодавство, які дозволяють зацікавленим суб'єктам оперувати такими правовими категоріями, як «комерційна таємниця», «бренд», «виключні майнові права» на використання об'єктів інтелектуальної власності тощо.

Так чи інакше, імовірно, саме в активізації інноваційної діяльності як сфери створення об'єктів інтелектуальної власності й полягає одне з найпотужніших джерел соціально-економічного відродження суспільства. Саме тому раціоналізація відносин інтелектуальної власності на основі теоретичного їх осмислення чинить позитивний вплив на задоволення інтересів усіх суб'єктів інтелектуальної власності. Як було вдало визначено, виграє не та нація, яка просто має багато природних ресурсів на своїй території – навпаки, як правило, у лідерах немає ресурсних націй, тому що конкуренція виграється не цим ресурсом, а ресурсами освіти, науки та рівнем реалізованості національного інтелектуального потенціалу [16].

Стає дедалі очевиднішим, що конкурентні переваги країн усе менше визначаються багатством природних ресурсів чи дешевою робочою силою та все більше – спроможністю продукувати знання, технології, інновації в усіх сферах життя країни. Тому конкурентоспроможність сьогодні – це результат роботи національного інтелекту набагато більшою мірою, ніж сто чи навіть п'ятдесят років тому. Коли національний продукт домінує в інформаційному та культурному просторі, коли конкурентну перевагу приносять власні технології та ноу-хау в бізнесі, тоді нація стає спроможною увійти до числа регіональних чи навіть світових лідерів. Якщо країна здатна продавати свою інтелектуальну продукцію (наприклад, новітні технології, матеріалізовані у промислових виробках), то освіта й кваліфікація дійсно стають соціальним капіталом, який активно діє.

Юридичне закріплення й охорона права інтелектуальної власності, по суті, означають усвідомлення державою важливості збереження матеріальних стимулів для розвитку культури та інноваційної діяльності в суспільстві. Охорона результатів творчості та іншої інтелектуальної діяльності так чи інакше пов'язана із захистом прав людини. При цьому дуже важливо враховувати дуальну природу права інтелектуальної власності – духовний та економічний складники. Для сучасності характерні одно-

часно дві тенденції: посилення захисту особистих немайнових («моральних») прав творців інтелектуальних цінностей та активна комерціалізація матеріальних, тобто майнових, відчужування, «економічних» прав.

З філософсько-правового погляду, концепція інтелектуальної власності демонструє досить тривалу історію свого розвитку, як, по суті, будь-який інший цивільно-правовий інститут, зобов'язаний своїм виникненням загальним закономірностям розвитку суспільства, яке має домінують еволюційний шлях. Етапи розвитку інституту інтелектуальної власності визначаються насамперед економічними умовами та правовими традиціями конкретної країни. Загалом їхнє формування обумовлене розподілом труда, виокремленням інтелектуального труда в особливий різновид ринкової діяльності. Історично можна виділити такі етапи:

– «фрагментарний розвиток» інституту інтелектуальної власності (з 1474 р. аж до XVIII ст.: виникнення перших патентів у Венеціанській Республіці, а пізніше – в Англії);

– «розвиток авторського законодавства» в епоху індустріальної економіки (XVIII ст. – середина XX ст.),

– «новітній розвиток» інституту інтелектуальної власності при переході до «економіки знань» та інформаційного суспільства (друга половина XX ст. – наші дні).

Феноменом сучасності стала стратифікація країн на успішні та недостатньо успішні безвідносно до традиційно використовуваних факторів природи й капіталу. Виявляється, що бідність здатна стало відтворюватися, репродукуватися за наявності неефективних форм, які домінують в організації економіки, а багатство, як уже зазначалося раніше, – стати досягненням країни навіть за повної відсутності природних ресурсів і за умов відносно малоефективної роботи капіталу. Роль ринку (у старому розумінні) у новітніх реаліях стає другорядною, оскільки він не має визначального значення в процесах інтелектуалізації економіки.

Інтелектуалізація економіки проявляється насамперед у тому, що на основі впровадження накомістких інноваційних технологій кінцева продукція значною мірою сама стає накомісткою. При цьому, на думку деяких науковців, центральне місце в системі інтелектуальної власності поступово займають мережеві блага, а самі інтелектуальні продукти набувають «сітьового» (мережевого) характеру [17]. Названі особливості виникають з огляду на специфіку процесу створення інтелектуальної продукції, де найбільш важливим предметом труда є інформація.

Об'єктивоване в речах і послугах знання формує більшу частину створюваної вартості. Не кажучи вже про такі традиційно накомісткі сфери, як космічні дослідження, зв'язок і військово-промисловий комплекс, зазначимо, що все більш технологічним стає споживацький сектор ринку (включаючи медицину та біотехнології, аграрний сектор, технології масових комунікацій тощо). Таке явище породило проблему оцінки інтелектуального складника в товарі.

Узагальнюючи вищезазначене, можливо зробити певні висновки.

Говорячи про сутність сучасної концепції інтелектуальної власності, варто розуміти, що, з точки зору класичної економічної теорії, сутнісний зміст інтелектуальної власності як соціально-економічного та правового інституту полягає у приватизації публічного знання, у створенні, так би мовити, дефіциту та обмеженні доступу до певних інформаційних продуктів. У юриспруденції цей механізм має назву виключних майнових та особистих немайнових прав, що витікають з самої природи права власності. Такий правовий режим надає авторові винаходу, твору або іншого інтелектуального продукту (чи його правонаступникам) можливість контролювати споживання зазначеної продукції та отримувати винагороду за інвестиції в «людський капітал». Тобто інститут

інтелектуальної власності має виконувати стимулюючу функцію – спонукати авторів до подальшої новаторської діяльності, тим самим підсилюючи загальний інтелектуальний і гуманітарний потенціал суспільства (зростання «людського капіталу»).

З позицій неінституціональної теорії сутність концепції інтелектуальної власності в сучасних умовах виражається в обміні «пучками прав» на інтелектуальні блага, котрий здійснюється згідно з системою правил, які регламентують приналежність інтелектуальних продуктів визначеним суб'єктам.

Внаслідок зміння ключових факторів, інституційних норм і структур інтелектуальної власності, таких як співвідношення приватних і суспільних інтересів, природа прав користувачів, технології створення інформації, параметри мережевої взаємодії, трансакційні витрати тощо, перед дослідниками постають нові проблеми філософського характеру. У пошуках інструментів для розв'язання окремих суперечностей інноваційної сфери науковці звертаються до принципів неінституціоналізму як новітнього підходу в переосмисленні теорії прав інтелектуальної власності. Однак вже зараз очевидно, що найближчим часом варто очікувати на певну трансформацію інституціональної структури суспільства внаслідок розвитку інституту інтелектуальної власності.

У нинішні часи нації стають успішними лише тоді, коли їхній національний інтелектуальний продукт охоплює всі основні сфери життя країни. З огляду на такий стан речей метою гуманітарного розвитку має стати не зростання видобутку корисних копалин та експорту природних ресурсів чи аграрної продукції, а формування людини, спроможної до інноваційного мислення, до творення нової якості життя держави та суспільства. Концепція інтелектуальної власності в контексті імперативів сучасного гуманітарного розвитку передбачає постійне зростання інтелектуального складника в національному продукті, утвердження інноваційності як панівної моделі економічної поведінки.

Розвиток ринку інтелектуальної власності, віддзеркалюючись на можливостях отримання нових властивостей товарів і послуг, які мають підвищений попит споживачів, відіграє велику соціальну роль у будь-якій державі, оскільки сприяє наповненню бюджету через системи оподаткування доходів і прибутків від реалізації інноваційної продукції. З соціально-філософського ракурсу інститут інтелектуальної власності цілком здатен стати інструментом соціальних змін і підвищення рівня життя, однак лише за умови втіленості в національній продукції та структурі ВВП плодів інтелектуальної праці суспільства.

Розмірковуючи про системні суперечності у відносинах інтелектуальної власності, котрі також можна розглядати як рушійну силу в розвитку цих відносин, видається необхідним сформулювати такі тези.

По-перше, власне, та обставина, що знання стають головним, а не просто одним із видів ресурсів, і перетворює попереднє цивілізоване суспільство, індустріальне, на нинішнє, постіндустріальне, «посткапіталістичне», інформаційне. Цей процес докорінно змінює структуру суспільства, створюючи нові рушійні сили для соціально-економічного та культурного розвитку, а також і нові суперечності. Україна має здійснити перехід від індустріального суспільства до інформаційного, у якому людина та її інтелект, що продукує інновації, цікаві світові, є одним із головних ресурсів конкурентоспроможності держави.

Роль держави полягає у створенні простору для творчості, стимулюванні та гарантуванні престижу інтелектуальної праці. На жаль, поки що державний апарат в Україні не справляється з цією стратегічною задачею, адже дуже часто інтелектуальні перемоги здобуваються українцями під чужими прапорами, в інших країнах і, відповідно, на їхню користь.



По-друге, існує дисбаланс між можливостями українських споживачів інтелектуальної продукції та бажаннями суб'єктів інтелектуальної власності (і в Україні, і особливо за її межами) щодо прибутків від реалізації відповідних прав. У вітчизняних соціально-економічних реаліях особливо актуалізується стратегічна роль держави в додержанні балансу інтересів суспільства щодо доступу до інноваційних ресурсів і приватних комерційних інтересів суб'єктів права інтелектуальної власності.

Таким чином, інтелектуальна власність як ключовий інститут інноваційної економіки вимагає адекватного управління впливу на процеси, пов'язані з його функціонуванням. Подібний вплив може бути ефективним за наявності не тільки розвиненої правової бази у сфері інтелектуальної власності, але й адекватних юридичних механізмів реалізації прав на охорону та захист об'єктів, які підпадають під категорію інтелектуальної власності. Не менш складною та важливою задачею держави є виховання в своїх громадян правової ідеології поваги до створюваної інтелектуальної продукції. І тут ми знову зі сфер економіки та юриспруденції зсуваємося у філософську царину, головним чином в області філософії права та аксіології, соціальної філософії та етики.

Нарешті, вивчаючи *вплив глобальних факторів* на інститут інтелектуальної власності, можна констатувати, що розвиток національної господарської системи в умовах економіки, заснованої на знаннях та інформаційних технологіях, не позбавлений певних суперечливих моментів. Проте глобалізація як об'єктивний процес все ж здається каталізатором розвитку інституту інтелектуальної власності з вдосконалення механізмів її оцінки та захисту. У свою чергу, ефективна законотворчість у сфері охорони та захисту інтелектуальної власності залежить від глибини відповідного соціально-філософського дослідження інституту інтелектуальної власності.

#### Література

1. Цивільний кодекс України : Закон від 16 січня 2003 р. № 435-IV (в чинній поточній редакції від 11 червня 2016 р.) // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3792-XII (в чинній поточній редакції від 13.01.2016) // ВВР України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.
3. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3687-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 32.
4. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3688-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 34.
5. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3688-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 36; 2001. – № 8. – Ст. 37.
6. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 21 квітня 1993 р. № 3116-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 21. – Ст. 218; Офіційний вісник України. – 2002. – № 7. – Ст. 278.
7. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII (в чинній поточній редакції від 21 травня 2015) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
8. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 3. – Ст. 25.
9. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р. (переглянута в Парижі 24 липня 1971 р.) : набула чинності для України 17 січня 1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995\\_052](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_052).
10. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (Парижкий Акт від 24 липня 1971 р., змінений 2 жовтня 1979 року) : набула чинності для України 25 жовтня 1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995\\_051](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_051).

11. Женевська конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм від 29 жовтня 1971 року : Закон України від 15 червня 1999 року № 738-XIV про приєднання до Конвенції про охорону інтересів виробників фонограм [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995\\_124](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_124).

12. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року (переглянута та змінена у Стокгольмі 2 жовтня 1979 року) : набула чинності для України 25 грудня 1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995\\_123](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_123).

13. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності TRIPS / прийнята СОТ 15 квітня 1994 р. // Інтелектуальна власність – 1999. – № 5-7; Офіційний вісник України від 12.11.2010. – № 84. – Ст. 2989.

14. Проект Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 р. // Стратегічні пріоритети: журнал Національного Інституту стратегічних досліджень при Президенті України. – 2009. – № 3 (12). – С. 11–30.

15. Дракер П. Посткапіталістическое общество / П. Дракер // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / под ред. В. Иноземцева. – М. : Academia, 1990. – 712 с.

16. Амелина О. Интеллектуальная собственность в условиях формирования хозяйственной системы нового типа : дис. ... канд. эконом. наук : спец. 08.00.01 / О. Амелина. – Москва, 2009. – 220 с.

17. Иноземцев В. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы / В. Иноземцев. – М. : Логос, 2000. – 304 с.

#### Анотація

**Стовпець О. В.** Соціально-філософські аспекти розвитку сучасної концепції інтелектуальної власності: українські та світові реалії. – Стаття.

Стаття присвячена висвітленню сутнісного змісту сучасної концепції інтелектуальної власності в соціально-філософському ракурсі з огляду на тенденції, що спостерігаються в Україні та цивілізованому світі в цілому. Робиться спроба системного представлення суперечностей у відносинах інтелектуальної власності як рушійної сили в розвитку цих відносин. Наголошується на ключовій ролі держави в управлінні різними аспектами розвитку інноваційної економіки. Аналізується вплив глобальних факторів на динаміку розвитку інституту інтелектуальної власності, що дає змогу називати глобалізацію каталізатором трансформації інтелектуальної власності як ключового соціально-економічного, правового та культурного інституту сучасності.

*Ключові слова:* інтелектуальна власність, неінституціоналізм, інноваційна економіка, гуманітарний розвиток, людський капітал, приватизація знань.

#### Анотация

**Стовпец А. В.** Социально-философские аспекты развития современной концепции интеллектуальной собственности: украинские и мировые реалии. – Статья.

Статья посвящена изучению сущности и содержания современной концепции интеллектуальной собственности в социально-философском ракурсе в свете наиболее ярко выраженных социальных, экономических, культурных, политических и правовых тенденций, имеющих место в Украине и в цивилизованном мире в целом. Предпринята попытка системного представления противоречий в отношениях интеллектуальной собственности как движущей силы в развитии этих отношений. Делается акцент на стратегической роли государства в управлении разными аспектами инновационной экономики. Анализируется влияние глобальных факторов на динамику развития института интеллектуальной собственности, что даёт основания характеризовать глобализацию в качестве катализатора трансформации интеллектуальной собственности как ключевого социально-экономического, правового и культурного института современности.

*Ключевые слова:* интеллектуальная собственность, неинституционализм, инновационная экономика, гуманитарное развитие, человеческий капитал, приватизация знаний.

### Summary

**Stovpets O. V. Social-philosophic aspects of development of modern conception for intellectual property: Ukrainian and global dimensions.** – Article.

The article is devoted to explication of the nature and content of contemporary conception in respect of intellectual property in socio-philosophic perspective, considering most pronounced social, economic, cultural, political and law tendencies at Ukraine and the rest of civilized world. There was made an attempt of systematic presentation of the contradictions in the intellectual property relations, and these contradictions treated

as a driving force of development of the intellectual sphere. It was also made an emphasis on the strategic state role in the management of innovation economics' different aspects. At last the article analyzes the global factors' impact upon the dynamics of intellectual property institution development. That gives a reason to characterize globalization as a catalyst for the transformation of intellectual property as a substantial socio-economic, legal and cultural institution of our present time.

*Key words:* intellectual property, new institutional theory, innovation economics, humanitarian development, human capital, privatization of knowledge.